

- власти и органами исполнительной власти субъектов Российской Федерации. – Режим доступа : <http://www.systema.ru/inc/bkard.php?Id=30046>.
20. Указ Президента Российской Федерации от 3 июня 1996 г. № 803 Основные положения региональной политики в Российской Федерации. – Режим доступа : <http://www.scrf.gov.ru/documents/26.html>.
21. Федеральный закон 17 июня 1996 г. №74-ФЗ О национально-культурной автономии. – Режим доступа : <http://www.minnac.ru/minnac/info/13882.html>.
22. Федеральный закон от 24 июня 1999 г. “О принципах и порядке разграничения предметов ведения и полномочий между органами государственной власти Российской Федерации и органами государственной власти субъектов Российской Федерации” // Собрание Законодательства РФ. – 1999. – № 26. – С. 31–76.
23. Шумейко В. Ф. Россия: от унитарного к федеративному государству / В. Ф. Шумейко. – М., 2006. – 386 с.

В статье на основе анализа законодательных нормативно-правовых актов прослежена эволюция механизмов внутренней политики Российской Федерации в 1990-ые гг. В публикации очерчены суть и особенности становления и развития федеральных отношений в стране, а также существование договорной практики между центром и регионами. Выделено два этапа функционирования федералистской модели в России.

Ключевые слова: Российская Федерация, субъекты федерации, федеральный договор, внутренняя политика.

On the basis of analysis of legal regulations traced the evolution mechanisms of domestic policy of Russian Federation in the 1990s. The publication outlines the nature and characteristics of the formation and development of federal relations in the country, as well as the existence of contractual practices between the center and the regions. Singled out two-stage operation federalist model in Russia.

Keywords: Russian Federation, subjects of the federation, the federal contract domestic policy.

УДК 930. 1 (438+477)

ББК 63.3 (4 Укр)6

Петро Гава

ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ НА ЛЕМКІВЩИНІ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ В СУЧАСНІЙ ПОЛЬСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

У статті проаналізовано сучасну польську історіографію, присвячену політичним процесам на Лемківщині міжвоєнного періоду. Розкрито специфіку досліджуваної теми і рівень її вивчення польськими істориками. Здійснено спробу виокремити недостатньо досліджені аспекти проблеми, які є найбільш дискусійними в історіографії. Підсумовано результати наукових пошуків польських істориків і накреслено напрямки можливих подальших досліджень.

Ключові слова: сучасна польська історіографія, лемки, Лемківщина, старорусини, русофіли, москвофіли.

Історія лемків міжвоєнного періоду є однією з найбільш дискусійних сторінок історії, що залишило свій відбиток на сучасному становищі лемківської спільноти. Для дослідника лемківського минулого це створює додаткові труднощі. Розвідки з сучасного суспільно-політичного і культурного становища лемківської спільноти в Польщі показують, що в даній групі досі триває процес самоідентифікації, а реконструкція ідентичності відбувається з врахуванням двох засадничих часово-просторових контекстів. В історичній пам'яті лемківської спільноти простежуються чітко окреслені рамки, які організують спогади і моделюють тотожність. Сучасні лемки найчастіше апелюють до двох моментів минулого – міжвоєнного періоду і акції “Вісла”, причому перший з них представлений як “золотий вік” або найславніший період [15, с.16, 27].

Історіографічне дослідження окресленої проблеми на сьогодні не знайшло свого ґрунтового висвітлення в українській історичній науці, тому наше завдання полягає у спробі заповнити дану прогалину. Перед тим, як перейти до безпосереднього аналізу праць польських істориків потрібно зупинитися на теоретичних роботах. В польській

історичній науці тема лемків була розглянута в статтях А.Земби, Я.Брускі, Е.Коко й О.Лінкевич. Стаття А.Земби “Лемки і Лемківщина в польській історіографії”, виголошена на науковій конференції в Кракові, присвячена огляду наукових праць, у яких висвітлювалась історія лемків починаючи від XIV ст. до акції “Вісла”. У вступній частині статті автор розкриває труднощі, що виникають перед науковцями під час дослідження історії лемків. Вивчаючи польську історіографію лемків і Лемківщини, автор звертає увагу, що історики були не першими дослідниками даної спільноти та її території як окремої народної культури, а користувалися антропологічним і етнографічним матеріалом, попередньо напрацьованим фольклористами і мовознавцями. Перші праці істориків, присвячені заселеній лемками території, писалися з точки зору адміністративних структур, оскільки джерельний матеріал ще не давав підстав говорити про лемків як активного учасника подій, з другого боку, відмінність підкарпатських русинів від загалу галицьких русинів не була ще відчутною. На думку А.Земби, окремим предметом досліджень лемки могли стати тільки в другій половині XIX ст., коли вийшли на історичну арену як самостійний підмет історії [18, с.31–33]. У публікації Е.Коко [6] й О.Лінкевич [1] лемківське питання представлено в контексті всього спектру польсько-українських стосунків міжвоєнного періоду, тому ці статті можуть мати інформаційну цінність для подальших досліджень. В історіографічній розвідці Я.Брускі проаналізовано не тільки лемкознавчі дослідження, а й представлено, як наукові праці сприймаються в самому лемківському середовищі. Дослідник звертає увагу, що реакція часто є надто емоційною і виникає небезпека інструментального використання наукових досліджень в позанауковому дискурсі. Причину такої вразливості автор бачить у загостренні дискусій щодо національної ідентичності лемків [2].

Потрібно звернути увагу, що історіографічні дослідження А.Земби й Е.Коко можуть бути також прикладом використання в історичній літературі двох підходів до вивчення історії лемків. Основна відмінність простежуються в тому, що А.Земба веде мову про необхідність представлення їх як самостійної одиниці історії і вважає некоректним застосовувати до Лемківщини визначення “Українська Земля” [18, с.35]. Натомість Е.Коко пише про лемків як групу української народності [6, с.141].

Міжвоєнний період нами вибрано не випадково, адже в цей час в лемків чітко окреслюються напрямки національної орієнтації. До того ж наслідки Першої світової війни, час існування ЗУНР і спроби власного лемківського державотворення надавали досить сприятливі умови для автоідентифікації, але, як наслідок, поглиблювалась подальша поляризація політичних поглядів. Формування національної свідомості лемків польські історики розглядають з двох ракурсів: перший – формування лемківської спільноти як окремої нації, другий – поширення поміж лемків української національної ідеї. Дилему етнічної чи національної окремішності лемків спробувала розв’язати краківська дослідниця Е.Міхна. Її монографія присвячена процесам самоідентифікації, які відбуваються в сучасній лемківській спільноті, але праця розпочинається зі змалювання широкого історичного фону процесів самовизначення, що і буде предметом нашого аналізу. Говорячи про міжвоєнний період, Е.Міхна виділяє ряд основних причин низького рівня національної свідомості і відсутності консолідаційних тенденцій в лемківській спільноті, які авторка поділила на внутрішні і зовнішні. У внутрішній площині дослідниця зводить проблему до конфронтації староруської, русофільської і української груп, яка згодом призвела до національного дуалізму [8, с.43]. Як приклад формування національної свідомості лемків Е.Міхна наводить факт створення власних республік [т. зв. Команьчанська (Віслоцька) і Флоринська. – П.Г.] після закінчення Першої світової війни. На її думку, небажання поділу лемків на південних і північних (польсько-чехословацьким кордоном) свідчить про формування відчуття загальнолемківської єдності, принаймні в західній частині Лемківщини, яка набирала сили і відсувала на другий план русофільські симпатії [8, с.40].

Зовнішні перешкоди формуванню національної визначеності дослідниця бачить в національній політиці Польщі, проте в ширшій хронологічній перспективі причину несформованості почуття національної приналежності авторка виводить з частой зміни державних центрів, які, з точки зору культури і етнічності, виглядали чужими в очах лемків. Постійна зміна державної приналежності, брак спільної асиміляційної політики призвели, з одного боку, до загальмування формування національної свідомості, а з іншого – перешкоджали асиміляції. У географічному плані на заваді стояла віддаленість від осередків зародження українського національного руху. У пізнішій своїй монографії дослідниця доводить, що українські впливи у міжвоєнний період, так само, як і до Першої світової війни, з великими труднощами торували собі дорогу на Лемківщину [9, с.68]. До важливого фактору, який впливав на формування національної свідомості, Е.Міхна відносить діяльність лемківської еміграції в США і Канаді, котра на новому місці проживання, створивши русофільську (Лемко-Союз) і проукраїнську (Організація Оборони Лемківщини) організації, фактично повторювала політичні поділи, що існували на Лемківщині. Фінансовою допомогою чи агітаційною пресою емігранти намагалися підтримати своїх земляків [8, с.45].

Роль лемківських емігрантів у формуванні національної свідомості на Лемківщині підкреслив також П.Мазур, називаючи їх головними “експортерами” модернізації та інспіраторами емансипаційних прагнень лемків в Польщі. Водночас дослідник доводить, що значущість американського фактору не слід переоцінювати, оскільки закриття кордону США для лемків негативно вплинуло на їхнє матеріальне становище і не сприяло модернізаційним змінам, які мали безпосереднє відношення до процесу націєтворення [7, с.45]. У своїй розвідці П.Мазур порушив також питання польської національної політики щодо лемків. На його думку, дії влади були скеровані на сепарацію лемків від українських впливів, тому поляки почали “видумувати лемкам минуле, відшукувати їхнє коріння” [7, с.45]. Поступки влади (видання підручника, діяльність “Лемко-Союзу”) П.Мазур характеризує як тактичний крок, що давав можливість контролювати ситуацію зсередини. Такі ж самі методи, на думку автора, застосовував на Лемківщині і український рух, з тією тільки різницею, що не мав державної підтримки [7, с.46].

Значно більше уваги сучасні польські історики приділили вивченню політичних рухів на Лемківщині. Характерною рисою їх робіт є акцентування на державотворчому досвіді лемківських республік і його впливі на подальшу розстановку політичних сил на Лемківщині.

Однією з перших публікацій, у якій подавався детальний аналіз політичної історії Лемківщини міжвоєнного періоду, була стаття К.Новаковського “Політична ситуація на Лемківщині в 1918–1939 рр.”. На думку дослідника, перші повоєнні роки показали, що лемки намагаються самостійно вирішувати свою долю, мають свідомість єдності зі своїми “братами зі східних схилів Карпат” і прагнуть до незалежності етнічної території лемків [16, с.321]. У політичній ієрархії на перше місце автор ставить старорусько-москалофільський табір. Дослідник зазначає також, що москалофіли були значно ослаблені внаслідок австрійських репресій, але з війни вийшли переможцями, а колишні в’язні Талергофу стали у своїх громадах лідерами з великим авторитетом. Власне, проблема репресій австрійської влади під час Першої світової війни щодо цього політичного напрямку стала, на думку К.Новаковського, причиною слабкої підтримки проукраїнської орієнтації, оскільки в суспільній свідомості сформувалася думка, що українці брали участь у поборенні москалофільського руху. Дослідник висвітлює також коливання в зовнішньополітичних орієнтаціях лемківських політичних діячів, на підставі чого робить висновок, що популярною була концепція приєднання Лемківщини до Великої Росії, а після її занепаду – до Радянської Росії чи Чехосло-

ваччини. Останній варіант, на думку автора, був тимчасовим до моменту, коли стабілізується ситуація в Росії [16, с.321].

Повніше своє висвітлення проблема політичних процесів на Лемківщині знайшла в монографіях Я.Мокляка і Б.Горбала, які вийшли друком в 1997 р. Дослідження першого з них хронологічними рамками охоплює весь міжвоєнний період і є на сьогодні одним з найповніших досліджень даної проблеми, тому вважаємо за доречне зупинитися на ній детальніше, як і на інших працях історика. Подібно до К.Новаківського, Я.Мокляк виводить коріння політичних процесів міжвоєнного періоду з часів Першої світової війни і перших повоєнних років, але трактування окремих моментів продемонструвало кардинальні розходження між обома дослідниками. Найперше, Я.Мокляк, аналізуючи наслідки Першої світової війни, пише, що для різних груп лемків наслідки різнилися в залежності від того, який досвід був ними набутий. Особи, що поверталися з Росії і особисто зіткнулися зі “справжніми москалями”, часто відкидали погляди про російське походження лемків, натомість ті, що поверталися з австрійських концентраційних таборів, ще більше утвердилися в переконанні продовжувати розвивати проросійські концепції [12, с.36].

Якщо попередні автори (Е.Міхна і К.Новаківський) описують події 1918–1920 рр. на Лемківщині як прояв лемківської єдності, то Я. Мокляк навпаки говорить, що приклад Віслоцької [Команьчанської. – Г.П.] і Флоринської республік відображав шлях політичного розвитку Лемківщини і традиційне формування національної ідентичності лемків двома шляхами. На його думку, різниця між обома республіками полягала в тому, що Віслоцька, як проукраїнська, мала чітко окреслену політичну програму. Більш складним дослідник вважає дослідження настроїв, що панували на західній Лемківщині [де утворилася Флоринська республіка. – Г.П.], оскільки на цій території перепліталися проукраїнська, проросійська, чехофільська і прорадянська орієнтації [12, с.42].

Більше уваги дослідник приділив вивченню політичного життя лемків в складі міжвоєнної Польщі, що дало можливість зробити наступні висновки: “Лемки не мали суспільної, чи політичної організації, котра б виростала з локальних традицій. Організації, у яких вони брали участь, виростали внаслідок інспірації львівських діячів” [12, с.45–46]. Автор вважає такий стан справ нормальним, оскільки у Львові в той час знаходились центральні осередки важливіших інституцій, котрі діяли в провінції, тому хаос в центральному осередку відбивався на політичній ситуації на Лемківщині. Я.Мокляк звертає увагу на конфронтацію в лемківському політикумі між старорусинами і москвофілами з одного боку, та українським рухом з іншого. Хоча автор зазначає, що до 1930-х рр. політичний маятник ще коливався між концепціями староруською і москвофільською. У деяких випадках така невизначеність свідчила про низький рівень політичної свідомості або зумовлювалася прагматичними міркуваннями і очікуванням покращення побутових умов [12, с.54–63].

Аналіз політичних процесів на Лемківщині дав досліднику змогу говорити про те, що лемківське походження не мало вирішального впливу на вибір політичної орієнтації. Значно важливішими були культурні цінності – релігія, мовний простір чи історична традиція [12, с.189]. Наступний важливий висновок, який робить автор, стосується староруського і проросійського рухів. На думку Я. Мокляка, їх можна трактувати як дві окремі течії, але водночас і як етапи в розвитку новітнього українського національного руху. Вибір між цим політичними силами чи участь в обох одночасно зумовлювався культурними впливами, на підставі цього автор підсумовує, що чисто політичний рух на Лемківщині в міжвоєнний період тільки формувався [12, с.189–190]. Погляди історика на політичне життя лемків міжвоєнного періоду знайшли своє продовження в наступних його публікаціях, спочатку – у контексті вивчення формування

ідентичності лемків [14], а пізніше – у статті присвяченій проблемі участі лемків в польсько-українській війні [11].

Монографія Б. Горбала, у порівнянні з дослідженням Я.Мокляка, хронологічно охоплює менший період (1918–1920 рр.). Свої припущення В.Горбаль ґрунтує значною мірою на листах лемків до своїх родичів в Америці, які попередньо були опубліковані на сторінках газет, що виходили в еміграції. Дослідник вважає їх автентичним описом “прагнень, діяльності, страждань і розчарувань лемків” [4, с.7]. Більша частина монографії присвячена висвітленню політичних процесів на західній Лемківщині, де домінували, як пише сам автор, “русофільські” настрої і менше уваги приділяється східній Лемківщині, у якій домінувала проукраїнська орієнтація. У структурі лемківського політичного руху Б.Горбаль виділяє два напрямки: русофільський і український. На нашу думку, такий підхід до розгляду проблеми є дещо спрощеним, оскільки під терміном “русофіли” автор розуміє діячів з відвертою проросійською орієнтацією і тих, які, за термінологією Я.Мокляка, відносяться до староруської течії. З такою термінологічною неточністю не погоджується і Т.Ольшанський, який наголошує на некоректності використання терміну “руський” (ruski) без урахування контексту, де правильніше було б писати “російський”. Т. Ольшанський не погоджується також із використовуваною Б.Горбалем офіційною назвою Флоринської республіки “*Ruska Narodowa Republika Łemków*”, натомість пропонує замість слова “*Narodowa*” (Національна) писати “*Ludowa*” (Народна) [17, с.26–27]. З поділом політичного руху на Лемківщині на два напрями, який використовує Б.Горбаль, не погодився і Я.Брускі. Дослідник звертає увагу на зародження третьої автохтонної політичної сили, яка формувалася в тіні конфлікту між русофільським і українським таборами. “Сепаратисти”, як називає їх автор, виводились з давніх староруських середовищ і наголошували на існуванні окремого карпаторуського народу. Обидві течії (русофільську і автохтонну староруську) Я.Брускі називає антиукраїнськими і пише, що в міжвоєнний період між ними існував тісний зв’язок, а не рівні села різниці взагалі була малопомітною [3].

Аналіз вищевказаних праць показує, що їх автори, з одного боку, відкрили низку досі маловідомих сторінок з історії політичних процесів на Лемківщині в міжвоєнній Польщі, а з іншого – засвідчує те, настільки дана тема є досі малодослідженою в сучасній історіографії. Прикладом недостатньої вивченості може послужити різноманітність використовуваного термінологічного інструментарію, що не могло не викликати дискусій в науковому середовищі. Суперечки виникають довкола того, як правильно називати проросійську течію на Лемківщині. Сьогодні маємо справу з трьома визначеннями: “москалофіли”, “москвофіли” і “русофіли”. Перший з них зустрічається в статті К.Новоковського [12], ранніх дослідженнях Я.Мокляка [10] і публікаціях інших авторів [14, с.14]. Проте, у своїй монографії Я.Мокляк обґрунтовує коректність використання терміну “москвофільство”, яке є похідним від слова “Москва” [12, с.14].

Такий підхід категорично заперечили А.Земба і Б.Горбаль. На думку А.Земби, термін “москвофільство”, яким користується в своїх працях Я. Мокляк, містить в собі ідеологічний осад успадкований від попередніх поколінь дослідників, які були залежні від своїх національних переконань. Натомість А.Земба пропонує нейтральний, на його думку, термін “русофільство” [18, с.43]. Зауваження А.Земби викликало реакцію Я.Мокляка, яка побачила світ у вигляді спеціально присвяченої даному питанню статті. У ній дослідник пояснює різницю між “москвофільством” і “русофільством”, яка полягала в тому, що представники першого напрямку відстоювали “культ московських традицій”, а другі ідентифікували себе з давньою Руссю, до того ж термін “русофільство” не передає всієї складності відмінностей між цими двома політичними течіями [13]. Аргументи, подані Я.Мокляком, категорично відкинув Б.Горбаль, звинувативши свого опонента в пропаганді політичних маніпуляцій. Свої міркування на користь терміну “русофільство” Б.Горбаль обґрунтовує відсутністю терміну “Москва” в еміграційній

русифілійській пресі, де порушувались питання держави. Не можемо погодитися з висновком дослідника, коли він пише, що подальші уточнення відносно термінології не є необхідними [5].

Таким чином, підбиваючи підсумки нашого дослідження слід зазначити, що в сучасній польській історіографії проблема політичних процесів на Лемківщині міжвоєнного періоду знайшла своє висвітлення в низці ґрунтовних досліджень, які значно збагатили наші знання з досліджуваної проблеми. Проте аналіз наукових видань засвідчив потребу подальших досліджень діяльності окремих суб'єктів політичних процесів, особливо вибору термінології при їх вивченні, а також впливу політичних рухів на формування національної свідомості лемків.

1. Линкевич О. Польско-украинские отношения межвоенного периода в современной польской историографии / Ольга Линкевич // Белоруссия и Украина: История и культура. Ежегодник 2005/2006 / гол. ред. Б. Н. Флоря. – М. : Индрик, 2008. – С. 360–386.
2. Bruski J. Nowe publikacje łemkoznawcze / Jan Bruski // *Języki Obce w Szkole*. – 2001. – nr. 6 Specjalny (Nauczanie języków mniejszości narodowych i etnicznych). – S. 270–273.
3. Bruski J. Rusini w Polsce i na Słowacji. Meandry świadomości narodowej / Jan Bruski // *Świadomość narodowa w Polsce i Słowacji w XIX i XX wieku*. / red. Nauk. Stefan Bednarek, Polsko-Słowacka Komisja Nauk Humanistycznych Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu RP i Ministerstwa Szkolnictwa RS. – Wrocław : Atut, 2003. – S. 109–129. – Режим доступу : <http://www.olszowka.most.org.pl/rusi02.htm>.
4. Horbal B. Działalność polityczna Łemków na Łemkowszczyźnie 1918–1921 / Bogdan Horbal. – Wrocław : ARGİ, 1997. – 187 s.
5. Horbal B. Rusofilstwo czy moskalofilstwo lub moskwofilstwo. Przyczynek do dyskusji nad nieścisłościami terminologicznymi / Bogdan Horbal // *Prace Komisji Wschodnioeuropejskiej PAU*. – 2004. – T. 9. – S. 191–194.
6. Koko E. Polska historiografia po 1989 roku o relacjach polsko-ukraińskich w latach 1918–1939 // *Historycy polscy i ukraińscy wobec problemów XX wieku* / pod red. Piotra Kosiewskiego i Grzegorza Motyki ; Forum Europy Środkowo-Wschodniej, Fundacja im. Stefana Batorego. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2000. – S. 132–145.
7. Mazur P. Od Gellnera do Hrocha, czyli od porażki do szans na przyszłość – modernistyczna próba wyjaśnienia meandrów kształtowania się świadomości narodowej Łemków w przeszłości i obecnie / Przemysław Mazur // *Przeszłość – Teraźniejszość – Przyszłość. Problemy badawcze młodych politologów*. – Kraków : Wydawnictwo Libron-Filip Lohner, 2010. – S. 37–47.
8. Micha E. Łemkowie. Grupa etniczna czy naród / Ewa Michna. – Kraków : NOMOS, 1995. – 147 s.
9. Michna E. Kwestie etniczno-narodowościowe na pograniczu słowiańszczyzny wschodniej i Zachodniej. Ruch rusiński na Słowacji, Ukrainie i w Polsce / Ewa Michna. – Kraków : PAU, 2004. – 364 s. – (Prace Komisji Wschodnioeuropejskiej / Polska Akademia Umiejętności ; T. 8).
10. Moklak J. Koncepcje staroruskie i prorosyjskie w Ukraińskiej myśli politycznej / Jarosław Moklak // *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, MLXXXVIII, Prace Historyczne (Ukraińska myśl polityczna w XX wieku* / pod red. Michała Puwaskiego). – 1993. – Z. 103. – S. 149–154.
11. Moklak J. Łemkowie w wojnie polsko-ukraińskiej 1918–1919 / Jarosław Moklak // *Husaria tradycji*. – 2012. – nr. 6. – S. 130–136.
12. Moklak J. Łemkowszczyzna w Drugiej Rzeczypospolitej. Zagadnienia polityczne i wyznaniowe / Jarosław Moklak. – Kraków : Towarzystwo Wydawnicze “Historia Iagellonica”, 1997. – 223 s.
13. Moklak J. Moskwofilstwo (moskalofilstwo) i rusofilstwo. Uwagi o terminologii w związku z artykułem Andrzeja A. Zięby / Jarosław Moklak // *Studia Historyczne*. – 2000. – R. 43. – Z. 4. – S. 701–712.
14. Moklak J. Tożsamość Łemków – uwarunkowania historyczne (XIX–XX w.) / Jarosław Moklak // *Odkrywczy i budziciele Łemkowszczyzny: materiały konferencyjne* / red. nauk. Anna Strzelecka, Leszek Puchała. – Sanok : Oficyna Wydawnicza Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Grzegorza z Sanoka, 2007. – S. 5–8.
15. Nowak J. Zaginiony świat? Nazywają ich Łemkami / Jacek Nowak. – Kraków : UNIVERSITAS, 2000. – 247 s.
16. Nowakowski K. Sytuacja polityczna na Łemkowszczyźnie w latach 1918–1939 / Krzysztof Nowakowski // *Łemkowie w historii i kulturze Karpat* / pod red. Jerzego Czajkowskiego. – Rzeszów, 1992. – T. I. – S. 313–350.
17. Olszański T. Ruska Ludowa Republika Łemków / Tadeusz Olszański // *Magury'98. Rocznik krajoznawczy poświęcony Beskidowi Niskiemu*. – Warszawa, 1998. – S. 25–36.
18. Zięba A. Łemkowie i Łemkowszczyzna w historiografii polskiej / Andrzej Zięba // *Łemkowie i lemkoznawstwo w Polsce* / pod red. A. Zięby. – Kraków : PAU, 1997. – S. 31–43. – (Prace Komisji Wschodnioeuropejskiej / Polska Akademia Umiejętności ; T. 5).

В статті проаналізована сучасна польська історіографія, присвячена політичним процесам на Лемковщині міжвоєнного періоду. Розкрито специфіку досліджуваної теми і ступінь її вивченості польськими істориками. Підприємта спроба виділити недостатньо досліджені аспекти, які є найбільш дискусійними в історіографії. Підведені результати наукових досліджень польських істориків і наведені напрями можливих подальших досліджень.

Ключові слова: сучасна польська історіографія, лемки, Лемковщина, старорусини, русофіли, москвофіли.

The article analyzes the contemporary Polish historiography devoted to the political processes in the Lemko Region during the interwar period. The specifics of the topic and the level of its exploring by Polish historians was pointed out. The attempt to accentuate on the most controversial and disputable in the historiography aspects of the problem was made. It was summed up the results of Polish historians' works and outlined possible directions for further research.

Keywords: contemporary Polish historiography, Lemko Region, Lemkos, Old Rusyns, Russophiles, Moscovophiles.

УДК 94
ББК 63.3 (4 Укр)

Володимир Федорак

ЕТНОТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БОЙКІВЩИНИ (НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У статті проаналізовано етноресурси Бойківщини. Розглянуто фестивалі і музеї, як основні форми етнотуризму регіону, які відображають культурно-побутові особливості бойків. Наголошено на важливості розвитку етнотуризму на Бойківщині як факторів зростання популярності регіону серед туристів, відродження культурної спадщини краю, народних ремесел та звичаїв, збереження та відновлення національних традицій українського народу.

Ключові слова: етнотуризм, Бойківщина, фестиваль, музеї, етноресурси.

Івано-Франківська область має значний потенціал історичних, культурних та природних об'єктів для розвитку різних видів туризму, серед яких особливе місце належить етнотуризму. Етнотуризм – підвид пізнавального туризму, метою якого є ознайомлення з матеріальною та духовною культурою певного етносу [11]. Він став затребуваною формою відпочинку, дає поштовх до відродження та розвитку традиційної культури (народних промислів, архітектури, мистецтва тощо) [4].

Серед сучасних українських досліджень про етнотуризм переважають праці, які висвітлюють дискусії щодо визначення поняття “етнічний туризм”, аналізують його регіональні риси, складові етнотуристичних ресурсів [7; 14].

Мета статті – відображення етнотуристичного потенціалу Бойківщини на прикладі Івано-Франківської області.

Івано-Франківщина є самобутнім регіоном із специфічними культурно-побутовими особливостями. На Прикарпатті знаходяться історико-етнографічні райони Покуття і Опілля, а також гірські етнографічні групи населення бойків і гуцулів [12, с.442].

Бойківщина – етнографічний район, що займає центральну найбільш освоєну частину Карпат (Бескиди, Горгани, Прикарпаття). На території Івано-Франківщини Бойківщина охоплює Долинський, Рожнятівський та частину Богородчанського районів. Своєрідність і самобутність населення бойківського краю проявляється у світоглядних уявленнях та віруваннях, обрядовості та матеріальній культурі.

На території Бойківщини проводяться етнофестивалі, які сприяють збереженню і популяризації національних традицій і звичаїв, календарних свят і обрядів тощо. Зокрема, на Рожнятівщині проходить бойківський фестиваль коломийки “Ой легонька коломийка”.